

Lausunto

23.08.2023

Asia: VN/17751/2023

Lausuntopyyntö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta, sekä luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamieheltä lausuntoa kolmesta luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja yhdestä valtioneuvoston asetusalunnoksesta.

Pyynnön johdosta lausun hallituksen esitysluonnoksista 1. ja 2. Muilta osin en anna lausuntoa.

1. Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 8 luvun 7 §:n ja Finanssivalvonnasta annetun lain 42 a §:n muuttamisesta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan kyseisissä laeissa säädetyn seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumista koskevien säännösten muuttamista ja täydentämistä. Luonnoksen mukaan seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumisaikoja yhtenäistettäisiin niin, että sekä niin sanotun perusmuotoisen eli ei-jatketun ja jatketun rikkomuksen tai laiminlyönnin vanhentumisaika olisi viisi vuotta, kun vanhentumisaika voimassa olevissa laeissa on ensin mainittujen rikkomusten tai laiminlyöntien kohdalla kymmenen vuotta ja viimeksi mainituissa viisi vuotta. Lisäksi seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumista koskeviin säännöksiin lisättäisiin säännökset vanhentumisajan katkaisemisesta ja seuraamusmaksun määräämisen ehdottomasta kymmenen vuoden takarajasta. Seuraamusmaksun määräämisoikeuden vanhentumisen katkaisemisen osalta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 8 luvun 7 §:n 2 momentti kuuluisi seuraavasti: ”Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen toimenpiteet rikkomuksen tai laiminlyönnin tutkimiseksi aloittavat vanhentumisajan kulumisen alusta”. Finanssivalvonnasta annetun lain 42 a § kuuluisi tältä osin vastaavasti.

Totean, että ilmoitusvelvollisen oikeusturvan kannalta on tärkeää, että tällaisen seuraamuksen määräämisoikeuden vanhentuminen on mahdollisimman tarkoin määritelty niin, ettei sen määräytymisestä jää epäselvyyttä. Esitysluonnoksen mukaan siinä tarkoitettujen valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen ”toimenpiteet rikkomuksen tai laiminlyönnin tutkimiseksi” aloittaisivat vanhentumisajan kulumisen alusta. Esitysluonnoksen lakiehdotuksissa sitä, mitä säännöksissä tarkoitetuilla toimenpiteillä tässä tarkoitetaan, ei ole tarkemmin määritelty. Perustelujen mukaan vanhentumisajan katkaiseva toimenpide olisi esimerkiksi valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen epäillyn rikkomuksen tutkintaan liittyvän tarkastuksen tekeminen tai epäillyn rikkomuksen tutkintaan liittyvä selvityspyyntö tai kuulemiskirje, josta kohde on saanut tiedon. Perustelujen mukaan tarkoituksena olisi, että epäilty voisi itse havaita vanhentumisajan katkaisevan tutkintaan liittyvän toimenpiteen. Myös perustelut jättävät säännöksissä tarkoitettut ”toimenpiteet” ja siten vanhentumisen katkaisemisen ajankohdan kovin tulkinnanvaraiseksi. Mielestäni asian jatkovalmistelussa tulisi tarkentaa vanhentumisen katkaisevaa toimenpidettä; sitä, mitä toimenpiteeltä edellytetään, jotta se katkaisisi vanhentumisen, ja tässä myös, edellyttääkö vanhentumisen katkaiseminen, että ilmoitusvelvollinen on saanut valvojan viranomaisen tai asianajajayhdistyksen kyseisestä toimenpiteestä tiedon. Lisäksi tulisi arvioida, olisiko säännösten sanamuotoa tässä kohdin täsmennettävä.

2. Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta

Esitysluonnoksessa lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvostolle annettu asetuksenantovaltuus epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä. Asetuksenantovaltuuden sijaan säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskukselle määräyksenantovaltuus epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen teknisistä ja sisällöllisistä vaatimuksista. Säännös kuuluisi ehdotetussa muodossaan seuraavasti: ”Rahanpesun selvittelykeskus antaa määräyksen epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen teknisistä ja sisällöllisistä vaatimuksista.”

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytystä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Mielestäni ehdotetun säännöksen ilmaisu ”sisällöllisistä” vaatimuksista jättää määräyksenantovaltuuden siinä määrin täsmennyttömäksi, että ehdotusta joko olisi aiheellista täsmentää tai rajoittaa se koskemaan ainoastaan ilmoituksen teknisiä vaatimuksia. Epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 4 luvun 2 §:ssä, eikä viranomaisen määräyksenantovaltuudella voida vaikuttaa niihin.

Rahanpesun selvittelykeskus on keskusrikospoliisissa toimiva yksikkö (laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 2 § ja HE 228/2016 vp, s. 140). Perusteluissa ei ole arvioitu, voidaanko selvittelykeskusta pitää perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuna viranomaisena.

Arjola-Sarja Terhi

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin